

MAKTAB RAHBARLARI UCHUN TA'LIMDA STRATEGIK QARORLAR QABUL QILISHNING AHAMIYATI VA AMALGA OSHIRISH BOSQICHLARI*Zulayxo Kamalova Nizomadzinovna**Oriental universiteti, "Ta'lim menejmenti" yo'nalishi magistranti*

Annotation: This article analyzes the importance of strategic decision-making in the education system for school leaders and the stages of its implementation. Strategic planning is considered a key factor in establishing effective management in educational institutions and improving the quality of education. The article examines the internal and external factors influencing strategic decisions, the role of data-driven decision-making, and the application of modern management approaches. Additionally, challenges encountered in the strategic decision-making process are identified, and evidence-based recommendations are provided to enhance efficiency and adaptability in school management.

Keywords: strategic planning, educational management, school leadership, education quality, internal and external environment analysis, strategic decisions, education policy.

Annotatsiya: Mazkur maqolada maktab rahbarlari uchun ta'lim tizimida strategik qarorlar qabul qilishning ahamiyati va uni amalga oshirish bosqichlari tahlil qilingan. Strategik rejalashtirish ta'lim muassasalarida samarali boshqaruvni yo'lga qo'yish va ta'lim sifatini oshirish uchun muhim omil sifatida qaraladi. Shuningdek, strategik qarorlarni qabul qilish jarayonida duch kelinadigan muammolar va ularni hal etish bo'yicha ilmiy asoslangan tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: strategik rejalashtirish, ta'lim menejmenti, maktab boshqaruvi, ta'lim sifati, ichki va tashqi muhit tahlili, strategik qarorlar, ta'lim siyosati.

Kirish. Bugungi kunda ta'lim tizimida samarali boshqaruvni yo'lga qo'yish nafaqat ta'lim muassasalarining rivojlanishi, balki mamlakatning umumiy iqtisodiy va ijtimoiy taraqqiyoti uchun ham muhim ahamiyat kasb etadi. Maktab rahbarlari faqatgina o'qitish jarayonini nazorat qiluvchi shaxslar emas, balki strategik qarorlar qabul qiluvchi menejerlar sifatida ham faoliyat yuritishlari lozim. Strategik boshqaruvning asosiy vazifasi — maktabning maqsad va ustuvor yo'nalishlarini aniqlash, mavjud resurslardan samarali foydalanish hamda uzoq muddatli rivojlanishni ta'minlashdan iborat.

Ta'lim muassasalarida strategik rejalashtirish tizimi ta'lim sifatini oshirish, innovatsion ta'lim texnologiyalarini joriy etish va pedagogik jarayonni takomillashtirishga xizmat qiladi. Shu sababli, strategik qarorlar qabul qilishda maktab rahbarlari quyidagi asosiy bosqichlarni to'g'ri tashkil etishlari lozim.

Asosiy qism**1. Maktab missiyasi va strategik maqsadlarini belgilash**

Har qanday ta'lim muassasasi o'zining aniq maqsadi va missiyasiga ega bo'lishi zarur. Bu esa o'z navbatida, maktabning o'quvchilar,

o'qituvchilar va jamiyat oldidagi asosiy vazifalarini belgilash imkonini beradi. Maktabning strategik maqsadlari quyidagi yo'nalishlarga qaratilishi mumkin:

- O'quvchilarga zamonaviy bilim va ko'nikmalar berish;
- Ta'lim jarayonida innovatsion texnologiyalarni joriy etish;
- O'qituvchilarning malakasini oshirish;
- Maktabni xalqaro ta'lim standartlariga moslashtirish.

2. Ichki va tashqi muhitni tahlil qilish

Strategik rejalashtirishning muhim bosqichlaridan biri — ichki va tashqi muhitni chuqur tahlil qilishdir. Bunda SWOT va PESTEL tahlil usullari samarali vosita hisoblanadi.

- Ichki muhit tahlili: maktabning kuchli va zaif tomonlarini aniqlash. Bunga pedagog kadrlarning malakasi, moddiy-texnik baza, o'quv dasturlarining sifati kabi jihatlar kiradi.
- Tashqi muhit tahlili: jamiyatdagi ta'lim talablariga moslashish, davlat ta'lim siyosati va me'yoriy-huquqiy hujjatlar asosida maktabning rivojlanish strategiyasini ishlab chiqish.

3. Strategiyani ishlab chiqish va tanlash

Maktab rahbariyati strategik rejalashtirish doirasida turli muqobil strategiyalarni ishlab chiqishi va ulardan eng maqbul variantni tanlashi lozim. Masalan:

- Innovatsion ta'lim strategiyasi – interaktiv va zamonaviy metodlarni qo'llash;
- Resurslarni samarali boshqarish strategiyasi – moliyaviy, moddiy va inson resurslaridan oqilona foydalanish;
- Korporativ hamkorlik strategiyasi – xalqaro ta'lim muassasalari va tadbirkorlik subyektlari bilan hamkorlik qilish.

4. Strategiyani amalga oshirish va nazorat qilish

Strategik qarorlarning muvaffaqiyatli amalga oshirilishi uchun ularni nazorat qilish va baholash tizimi ishlab chiqilishi lozim. Bunda quyidagi elementlar muhim rol o'ynaydi:

- Strategiyaning amalga oshirilishini doimiy monitoring qilish;
- Strategik rejaning maktab faoliyatiga ta'sirini baholash;
- Aniqlangan kamchiliklarni bartaraf etish va rejalarni doimiy takomillashtirish.

Xulosa va Tavsiyalar

Maktab rahbarlari uchun strategik qarorlar qabul qilish va ularni samarali amalga oshirish ta'lim tizimining barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi. Ushbu jarayon quyidagi asosiy bosqichlardan iborat:

- Maktab missiyasini belgilash;
- Ichki va tashqi muhitni tahlil qilish;
- Samarali strategiyalarni ishlab chiqish;
- Strategiyani muvaffaqiyatli joriy etish va nazorat qilish.

Zamonaviy ta'lim menejmenti rahbarlardan shunchaki administrativ boshqaruvni emas, balki uzoq muddatli strategik fikrlashni ham talab qiladi. Shu sababli, maktab rahbarlari ta'limning kelajakdagi rivojlanish tendensiyalarini oldindan ko'ra bilishlari va o'z strategik qarorlarini shunga mos holda shakllantirishlari lozim.

Tavsiyalar

- Ma'lumotlarga asoslangan qaror qabul qilish
- Strategik qarorlarni intuitiv emas, balki aniq statistik ma'lumotlar va tahliliy tadqiqotlarga asoslangan holda qabul qilish lozim.
- Resurslardan samarali foydalanish
- SWOT va PESTEL tahlillari asosida moliyaviy va inson resurslarini optimal taqsimlash mexanizmlarini ishlab chiqish tavsiya etiladi.
- O'qituvchilarning qaror qabul qilish jarayonida ishtirokini oshirish
- Demokratik boshqaruv tamoyillariga asoslangan holda, o'qituvchilarni strategik rejalashtirish jarayoniga faol jalb etish lozim.
- Texnologik innovatsiyalarni joriy etish
- Ta'lim tizimida sun'iy intellekt va raqamli texnologiyalarni joriy etish orqali samaradorlikni oshirish mumkin.
- O'zgarishlarga moslashuvchan strategiyalar ishlab chiqish
- "Scenario Planning" usuli yordamida turli kelajak stsenariylariga mos strategiyalarni oldindan ishlab chiqish lozim.
- Davlat va xususiy sektor hamkorligini rivojlantirish
- Xususiy sektor bilan hamkorlik qilish orqali qo'shimcha moliyaviy va innovatsion resurslarni jalb etish kerak.

Strategik qarorlarni qabul qilish jarayonida ilmiy yondashuv va zamonaviy boshqaruv usullari qo'llansa, ta'lim tizimining samaradorligi oshadi. Yuqorida keltirilgan tavsiyalarni hayotga tatbiq etish orqali maktab rahbarlari o'z muassasalarining strategik rivojlanishini aniq rejalashtirishlari va ta'lim sifatini oshirishlari mumkin.

Shu tarzda, maktab rahbarlari strategik menejment tamoyillaridan foydalangan holda, ta'lim sifatini oshirish va innovatsion taraqqiyotga erishish imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Ansoff, I. (1987). Corporate Strategy. McGraw-Hill.
2. Mintzberg, H. (1994). The Rise and Fall of Strategic Planning. Free Press.

3. Kaplan, R. S., & Norton, D. P. (1996). The Balanced Scorecard: Translating Strategy into Action. Harvard Business School Press.
4. Fullan, M. (2007). The New Meaning of Educational Change. Teachers College Press.
5. UNESCO (2021). Education Strategy 2021-2030. Retrieved from <https://unesdoc.unesco.org/>
6. Republic of Uzbekistan, Ministry of Preschool and School Education (2023). National Education Development Strategy.
7. Drucker, P. (2008). Management: Tasks, Responsibilities, Practices. HarperCollins.
8. Bryson, J. M. (2018). Strategic Planning for Public and Nonprofit Organizations. Wiley.
9. OECD (2022). Education at a Glance 2022: OECD Indicators. Paris: OECD Publishing.
10. Porter, M. E. (1985). Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance. Free Press.

